

ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

«Ευριπίδη Ικέτιδες»

Μετάφραση- Απόδοση Δήμος Αβδελιώδης

«από τη συνείδηση στην αυτογνωσία και τη δημοκρατία»

Θα αξιοποιήσω αυτές τις τρεις έννοιες: **συνείδηση, αυτογνωσία, δημοκρατία**, προκειμένου να μοιραστώ τις σκέψεις μου **για το πολύ σπουδαίο αυτό βιβλίο, τις «Ικέτιδες» που μεταφράζει – αποδίδει και σχολιάζει ο Δήμος Αβδελιώδης.**

Επιλέγω αυτό το τρίπτυχο που για μένα αντανακλά τις τρεις οπτικές μου: την Ψυχολογία, την Παιδαγωγική και τις πολιτικές μου πεποιθήσεις.

Αν η Ψυχολογία, ως διεπιστημονικός κλάδος, εστιάζει την προσοχή της στις νοητικές διεργασίες που καθιστούν δυνατή τη χρήση και τη μάθηση της γλώσσας και πιο πρόσφατα στη σχέση της γλώσσας με τη νόηση, οι «Ικέτιδες» του Ευριπίδη που μας παραδίδονται με την απόδοση του Δήμου Αβδελιώδη αποτελούν ένα ενδιαφέρον έργο για τον εξής λόγο:

Στο πλαίσιο της Γενετικής Γραμματικής του Chomsky υποστηρίζεται ότι ο άνθρωπος δεν απομνημονεύει λέξεις και προτάσεις, αλλά εφαρμόζει νοητικούς κανόνες. Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζει ο Chomsky μήτρα της ομιλίας είναι η γνώση του γλωσσικού συστήματος. Από την άλλη η εμπειρική έρευνα υπέδειξε ότι η κατανόηση της γλώσσας απαιτεί την ενεργοποίηση όχι μόνο γνώσεων για τη γλώσσα, αλλά και για τον φυσικό και κοινωνικό κόσμο όπως και για το πώς λειτουργεί η γλωσσική επικοινωνία. Η γλώσσα και η εννοιοποίηση του κόσμου καθίστανται έτσι αλληλένδετα φαινόμενα. Στο πλαίσιο, μάλιστα, της γνωσιακής και λειτουργικής γλωσσολογίας θεωρείται αδύνατη η περιγραφή του γλωσσικού συστήματος χωρίς αναφορά στο νόημα (βλ. Langacker 1987· Halliday 1983).

Η αναβίωση της υπόθεσης για τη σχετικότητα της σκέψης συνοδεύτηκε τέλη της δεκαετίας του 1990 από μια έμφαση και στις οικουμενικές της διαστάσεις, οι οποίες υποστηρίχτηκαν ότι πηγάζουν από

το κοινό σε όλα τα ανθρώπινα όντα βίωμα του σώματος στον φυσικό χώρο (Lakoff& Johnson 1999).

Είναι εντυπωσιακό, είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον για τον ψυχολογολόγο το γεγονός ότι στην λεπτή προσέγγιση που έκανε ο Δήμος Αβδελιώδης στο κείμενο του Ευριπίδη μπορεί να εντοπίσει όλες τις παραπάνω αρχές της ψυχολογολογίας!

Γιατί ο Δήμος Αβδελιώδης δεν αρκέστηκε μόνο στο να μεταφέρει τον Λόγο του μεγάλου τραγικού στο τώρα! Κατανόησε σε βάθος την εννοιοποίηση του κόσμου της παραγμένης Αθήνας του 424 π.Χ., εμπάθυνε στο νοητικό στρατηγείο του Ευριπίδη, στο νοητικό του οικοδόμημα, αποκωδικοποίησε τις γενετικές του καταβολές ως άλλος... Chomsky και μεθοδικά μας παίρνει από το χέρι να επανακτήσουμε τον Λόγο μας στην Τέχνη και μέσω αυτής να επανακτήσουμε την επικοινωνία μας με τους θεσμούς και κυρίως με την Δημοκρατία. Σαν να άκουγε τους Lakoff& Johnson (1999) πήρε ως κριτήριο την οικουμενικότητα του Λόγου, μέσα από το βίωμα του σώματος στον φυσικό χώρο.

Οι λέξεις είναι αβίαστες, δυναμικά δεμένες στην αρχέτυπη απλή πρόταση, που πυρήνα της έχει το Ρήμα, το ρήμα που δεν φοβάται να εκθέσει ποιος, πότε, πώς έκανε αυτό που έκανε ή έπαθε.

Όταν ο Άδραστος διεκτραγωδεί στον Θησέα τη σφοδρή συμπλοκή Τυδέα και Πολυνείκη διαβάζουμε στον Ευριπίδη:

«Τυδεύς μάχην ξυνήψε, Πολυνείκης θ' άμα»

Και ακούμε (ναι έχει κι αυτή τη δύναμη η απόδοση του Αβδελιώδη... δεν διαβάζουμε... ακούμε τους ήρωες) ακούμε με την τωρινή μας λαλιά τον Θησέα να λέει:

«Ο Τυδέας ο ένας/ όρμηξε πρώτος με λύσσα/ πάνω στον Πολυνείκη/ κι αυτός αμέσως τ'ανταπέδωσε»

Αποκωδικοποιώντας τη νοητική πρόθεση του Ευριπίδη, ο Αβδελιώδης μορφοποιεί την πρόθεση «ξυν» του «ξυνήψε» και το «άμα», βλέπει τους δυο αντιπάλους να κινούν το σώμα τους στον χώρο μέσα στο ρήμα «άπτω», βλέπει τα σώματα να αγγίζονται με βία και οπτικοποιεί τη σκηνή με τα ενεργητικά ρήματα «όρμηξε» και «ανταπέδωσε».

Ως παιδαγωγός, αυτό που πραγματικά θέλω να πω είναι πως το συγκεκριμένο βιβλίο, ακριβώς, όπως μας το δίνει σήμερα ο Δήμος Αβδελιώδης, θα πρέπει να προκριθεί ως σχολικό εγχειρίδιο! Νομίζω είναι η πρώτη φορά που έχουμε μέσα από το κείμενο και κυρίως μέσα από τα λιτά και εύστοχα σχόλια πάνω στο κείμενο έναν πλοηγό, έναν πρακτικό οδηγό για το πώς μπορεί να λειτουργεί η Δημοκρατία στην πράξη.

Για το πώς η Ιδανική Πολιτεία του Πλάτωνα ίσως και να είναι εφικτή, εάν οι πολίτες κατανοήσουν, εάν συνειδητοποιήσουν τον τρόπο που οι ίδιοι έχουν εννοιοποιήσει τον κόσμο στον εγκέφαλό τους και μέσω αυτής της συνείδησης αποκτήσουν την αυτογνωσία που απαιτείται για να λειτουργήσει χωρίς τρωτά η δημοκρατία.

Κι αν κάτι τέτοιο φάνταζε δυσθεώρητο, αρκεί να μελετήσει κανείς το σχόλιο 7, αναφορικά με την Τυπολογία και τους τρεις χαρακτήρες που ξεδιπλώνει με τον υπέροχο λόγο του ο Θησέας, εκεί που ο Άδραστος τον εκλιπαρεί να τους συμπονέσει και να μην τους στενοχωρεί με την αυστηρότητα και την ευθυκρισία του, μέσα στη δυστυχία τους να μην μπορούν να θάψουν τους νεκρούς τους.

Αξίζει να το δούμε: Γιατί ο Θησέας είναι κάθετος: «Λυπάμαι Άδραστε! Αν εσύ δεν αξιολόγησες σωστά τα πράγματα/ και δεν πήρες τις σωστές αποφάσεις/ τοτ' εσύ ο ίδιος/ διάλεξες την τύχη σου!».

Δεν χρειάζεται, λοιπόν να πασχίσουμε πολύ: Αρκεί να σκύψουμε με συνείδηση και διάθεση αυτογνωσίας πάνω στους στίχους αυτούς και να δούμε ποιοι είμαστε... γιατί έχει και αυτήν την αρετή αυτό το υπέροχο έργο: Γίνεται ο καθρέφτης μας και μας θέτει προ των ευθυνών μας, γίνεται ο αμείλικτος καθρέφτης μας και μας διδάσκει πως η δημοκρατία θέλει κόπο... Ο Δήμος Αβδελιώδης φρόντισε ο καθρέφτης αυτός να είναι πεντακάθαρος κι ακριβής... Για να μην έχουμε καμία δικαιολογία για την τύχη που διαλέγουμε!

Αν η συνείδηση αποτυπώνεται με τον Λόγο, τότε η κατανόηση της θέσης του Λόγου στον ανθρώπινο εγκέφαλο μπορεί να αποτελέσει έναν μεγεθυντικό φακό που θα αποκαλύψει τη συνείδηση του ποιητή...Και

τελικά θα μας αποκαλύψει τη νοητική δραστηριότητα **του ενός ποιητή** αυτού του σπουδαίου έργου που στην αρχαιότητα πήρε την μορφή του Ευριπίδη με το έργο και σήμερα έχει τη μορφή του Δήμου Αβδελιώδη με αυτήν την υπέροχη απόδοση.

**Κατερίνα Πλακούδα, Φιλολόγος, Πειραματικού Γυμνασίου
Πανεπιστημίου Πατρών**